

Anbefalte oppgaver uke 45

Høsten 2017

Løsningsforslag

1 Vi starter med å skrive om rekka,

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{(4x-1)^n}{n^n} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{4^n \left(x - \frac{1}{4}\right)^n}{n^n} = \sum_{n=1}^{\infty} a_n \left(x - \frac{1}{4}\right)^n,$$

der $a_n = \frac{4^n}{n^n}$. Vi gjenkjenner dette som en potensrekke med konvergenssentrum i $x = \frac{1}{4}$. For å finne konvergensradiusen, R , ser vi på grensen

$$\begin{aligned} L &= \lim_{n \rightarrow \infty} \left| \frac{a_{n+1}}{a_n} \right| = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\frac{4^{n+1}}{(n+1)^{n+1}}}{\frac{4^n}{n^n}} \\ &= \lim_{n \rightarrow \infty} 4 \frac{n^n}{(n+1)^{n+1}} \\ &= 4 \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n^n}{(n+1)(n+1)^n} \\ &= 4 \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+1} \left(\frac{n}{n+1}\right)^n \\ &= 4 \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{n+1} \lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{n}{n+1}\right)^n \\ &= 4 \cdot 0 \cdot 1 = 0. \end{aligned}$$

Dette betyr at $R = \infty$ (se side 529 i boka) og at rekken konvergerer for alle x .

2 Vi er gitt rekka

$$\sum_{n=0}^{\infty} \frac{n+1}{2^n}.$$

La oss istedenfor studere potensrekka

$$\sum_{n=0}^{\infty} (n+1)x^n = \sum_{n=0}^{\infty} nx^n + \sum_{n=0}^{\infty} x^n.$$

Observer at ved å sette $x = \frac{1}{2}$ er denne lik rekka gitt i oppgaven.

Den andre summen i rekka er en geometrisk rekke, og vi vet at

$$\sum_{n=0}^{\infty} x^n = \frac{1}{1-x}, \quad \text{når } |x| < 1.$$

La oss nå følge fremgangsmåten i eksemplene 4 og 6 i boka. Vi deriverer uttrykket over med hensyn på x ,

$$\begin{aligned}\frac{d}{dx} \sum_{n=0}^{\infty} x^n &= \frac{d}{dx} \frac{1}{1-x} \\ \frac{d}{dx} (1 + x + x^2 + x^3 + \dots) &= \frac{1}{(1-x)^2} \\ 1 + 2x + 3x^2 + \dots &= \frac{1}{(1-x)^2} \\ \sum_{n=1}^{\infty} nx^{n-1} &= \frac{1}{(1-x)^2}.\end{aligned}$$

Vær oppmerksom på at denne ligningen også gjelder for $|x| < 1$.

Legg så merke til at det første leddet i den første summen i potensrekka vår er null, slik at vi har at

$$\sum_{n=0}^{\infty} nx^n = \sum_{n=1}^{\infty} nx^n = x \sum_{n=1}^{\infty} nx^{n-1} = \frac{x}{(1-x)^2}.$$

I den siste likheten har vi brukt uttrykket vi fant ved derivasjon ovenfor.

Vi har altså vist at

$$\sum_{n=0}^{\infty} (n+1)x^n = \frac{x}{(1-x)^2} + \frac{1}{1-x}, \quad \text{når } |x| < 1.$$

Spesielt, for $x = \frac{1}{2}$, har vi vist at

$$\sum_{n=0}^{\infty} \frac{n+1}{2^n} = \frac{\frac{1}{2}}{\left(1 - \frac{1}{2}\right)^2} + \frac{1}{1 - \frac{1}{2}} = 4.$$

- 3] Vi bruker den trigonometriske identiteten $\cos^2 t = \frac{1+\cos 2t}{2}$ og skriver om det oppgitte uttrykket,

$$\cos^2\left(\frac{x}{2}\right) = \frac{1 + \cos x}{2}.$$

Vi bruker så Maclaurin-rekka til $\cos x$,

$$\cos x = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n)!} x^{2n} = 1 - \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} - \frac{x^6}{6!} + \dots$$

Ved å sette denne inn i uttrykket over får vi at

$$\begin{aligned}\cos^2\left(\frac{x}{2}\right) &= \frac{1 + \cos x}{2} = \frac{2 - \frac{x^2}{2!} + \frac{x^4}{4!} - \frac{x^6}{6!} + \dots}{2} \\ &= 1 + \frac{1}{2} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n)!} x^{2n}.\end{aligned}$$

Siden Maclaurin-rekka til $\cos x$ er gyldig for alle x , er også denne det.

- 4 Vi skal finne Maclaurin-rekka til funksjonen

$$L(x) = \int_0^x \cos(t^2) dt.$$

Vi bruker den kjente rekka til $\cos x$,

$$\cos x = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n)!} x^{2n}.$$

Ved å bruke substitusjonen $x = t^2$, finner vi at

$$\cos(t^2) = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(2n)!} t^{4n} = 1 - \frac{t^4}{2!} + \frac{t^8}{4!} - \frac{t^{12}}{6!} + \dots$$

Vi kan nå finne Maclaurin-rekka til $L(x)$ ved å integrere opp denne ledd for ledd,

$$\begin{aligned} L(x) &= \int_0^x \left(1 - \frac{t^4}{2!} + \frac{t^8}{4!} - \frac{t^{12}}{6!} + \dots \right) dt \\ &= x - \frac{x^5}{5 \cdot 2!} + \frac{x^9}{9 \cdot 4!} - \frac{x^{13}}{13 \cdot 6!} \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(4n+1)(2n)!} x^{4n+1}. \end{aligned}$$

Siden Maclaurin-rekka til $\cos x$ er gyldig for alle x , er denne også det.

- 5 Med $x = 0,5$ har vi fra forrige oppgave at

$$L(0,5) = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n}{(4n+1)(2n)! 2^{4n+1}}.$$

Dette er en alternerende rekke. Videre ser vi at $|a_n|$ er avtagende, slik at $|a_{n+1}| \leq |a_n|$ for alle $n \geq 0$, og at $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = 0$. Altså vet vi fra den alternerende rekke-testen at denne rekka konvergerer. Dersom vi lar s_N være summen av alle ledd opp til $n = N$,

$$s_N = \sum_{n=0}^N \frac{(-1)^n}{(4n+1)(2n)! 2^{4n+1}},$$

vet vi at feilen er begrenset av absoluttverdien til det neste leddet. Det vil si at

$$|L(0,5) - s_N| \leq |a_{N+1}| = \frac{1}{(4N+5)(2N+2)! 2^{4N+5}}.$$

Vi ønsker å finne $L(0,5)$ med tre desimalers nøyaktighet. Dette er oppfylt når

$$\frac{1}{(4N+5)(2N+2)! 2^{4N+5}} < 0,0005.$$

Ved å sette inn for ulike verdier av N , ser vi at denne ulikheten holder for $N \geq 1$. Det betyr at vi kun trenger å ta med to ledd. Altså er

$$L(0,5) \approx \sum_{n=0}^1 \frac{(-1)^n}{(4n+1)(2n)! 2^{4n+1}} = \frac{1}{2} - \frac{1}{5 \cdot 2 \cdot 2^5} = \frac{1}{2} - \frac{1}{320} \approx 0,497$$

med tre desimalers nøyaktighet.

6 Vi skal evaluere grensen

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{(e^x - 1 - x)^2}{x^2 - \ln(1 + x^2)}$$

Observer at dette er et uttrykk på ubestemt form $[0/0]$. Vi starter med å skrive om telleren ved å bruke Maclaurin-rekka til e^x ,

$$e^x = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!} = 1 + x + \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{6} + \dots$$

Denne gjelder for alle x , og telleren kan nå uttrykkes som

$$(e^x - 1 - x)^2 = \left(\frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{6} + \dots \right)^2 = \frac{x^4}{4} + \mathcal{O}(x^5).$$

I den siste likheten har vi brukt at det eneste leddet med polynomgrad mindre enn 5 som fremkommer ved å kvadrere uttrykket i parantesen er $\frac{x^4}{4}$. Alle andre ledd inngår i leddet $\mathcal{O}(x^5)$.

For å forenkle nevneren, finner vi først Maclaurin-rekka til $\ln(1 + x^2)$. Vi vet at

$$\ln(1 + y) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1}}{n} y^n, \quad \text{for } -1 < y \leq 1.$$

Ved å la $y = x^2$ får vi at

$$\ln(1 + x^2) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n-1}}{n} x^{2n} = x^2 - \frac{x^4}{2} + \frac{x^6}{3} - \frac{x^8}{4} + \dots$$

Denne gjelder for $-1 < x^2 \leq 1$ eller ekvivalent for $|x| \leq 1$. Nevneren kan nå skrives som

$$x^2 - \ln(1 + x^2) = \frac{x^4}{2} - \frac{x^6}{3} + \frac{x^8}{4} - \dots = \frac{x^4}{2} + \mathcal{O}(x^6).$$

Vi er nå klare for å evaluere grensen,

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{(e^x - 1 - x)^2}{x^2 - \ln(1 + x^2)} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\frac{x^4}{4} + \mathcal{O}(x^5)}{\frac{x^4}{2} + \mathcal{O}(x^6)} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 + \mathcal{O}(x)}{2 + \mathcal{O}(x^2)} = \frac{1}{2}.$$

7 Vi er gitt rekka

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n, \quad a_n = \frac{n^2}{(1 + 2^n)(1 + n\sqrt{n})}.$$

Ved å skrive ut nevneren kan vi vise at

$$a_n = \frac{n^2}{1 + 2^n + n\sqrt{n} + n\sqrt{n}2^n} \leq \frac{n^2}{n\sqrt{n}2^n} = \frac{\sqrt{n}}{2^n} = b_n.$$

Det følger nå av sammenligningstesten at rekka $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ konvergerer dersom $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ gjør det. For å vise at $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ konvergerer kan vi bruke forholdstesten. Vi vet at $b_n > 0$ for alle n . Videre er

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{b_{n+1}}{b_n} = \frac{\frac{\sqrt{n+1}}{2^{n+1}}}{\frac{\sqrt{n}}{2^n}} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{2} \sqrt{\frac{n+1}{n}} = \frac{1}{2}.$$

Det følger derfor av forholdstesten at $\sum_{n=1}^{\infty} b_n$ konvergerer. Det betyr at $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ også konvergerer.

8 Vi er gitt rekka

$$\sum_{n=1}^{\infty} a_n, \quad a_n = \frac{(5-2x)^n}{n}$$

Legg først merke til at dersom vi velger $|5-2x| > 1$ divergerer rekka fordi a_n ikke konvergerer mot null. Området $|5-2x| > 1$ er ekvivalent med at $x < 2$ eller $x > 3$.

Vi sjekker så for absolutt konvergens ved å se på leddene

$$|a_n| = \frac{|5-2x|^n}{n}.$$

Vi kan vise at

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{|a_{n+1}|}{|a_n|} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\frac{|5-2x|^{n+1}}{n+1}}{\frac{|5-2x|^n}{n}} = \lim_{n \rightarrow \infty} |5-2x| \frac{n}{n+1} = |5-2x|.$$

Det følger av forholdstesten at rekka er absolutt konvergent når $0 \leq |5-2x| < 1$ eller ekvivalent når $2 < x < 3$. Vi vet at absolutt konvergens impliserer konvergens. Derfor kan vi konkludere med at rekka er konvergent for alle $x \in (2, 3)$.

Endepunktene $x = 2$ og $x = 3$ må vi sjekke spesielt. For $x = 2$ har vi at $a_n = \frac{1}{n}$. Denne rekka er som kjent divergent.

For $x = 3$ har vi at $a_n = \frac{(-1)^n}{n}$. Dette er en alternerende rekke der

$$|a_{n+1}| = \frac{1}{n+1} \leq \frac{1}{n} = |a_n|$$

og der $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = 0$. Det følger av den alternerende rekke-testen at rekka konvergerer. Derimot er $|a_n| = \frac{1}{n}$, slik at rekka ikke er absolutt konvergent.

Oppsummert har vi at rekka er

- Divergent for $x \leq 2$ eller $x > 3$.
- Absolutt konvergent for $x \in (2, 3)$.
- Betinget konvergent for $x = 3$.

9 Vi er gitt rekka

$$\sum_{n=2}^{\infty} \frac{(-1)^n \pi^{2n-4}}{(2n-1)!}.$$

La oss heller studere potensrekka

$$S(x) = \sum_{n=2}^{\infty} \frac{(-1)^n x^{2n-4}}{(2n-1)!}.$$

Vi ser at ved å sette $x = \pi$ får vi den opprinnelige rekke. Vi ønsker nå å kunne gjenkjenne denne rekke som en kjent Maclaurin-rekke. Vi vet at Maclaurin-rekka til $\sin x$ er

$$\sum_{n=0}^{\infty} \frac{(-1)^n x^{2n+1}}{(2n+1)!}.$$

Denne ligner til en viss grad på vår rekke. La oss starte med å gjøre et variabelskifte $m = n - 1$, slik at

$$S(x) = \sum_{m=1}^{\infty} \frac{(-1)^{m+1} x^{2m-2}}{(2m+1)!}$$

Nå er nevneren lik. La oss så bruke at $(-1)^{m+1} = (-1)(-1)^m$ og at $x^{2m-2} = x^{-3} x^{2m+1}$. Da har vi at

$$S(x) = \sum_{m=1}^{\infty} \frac{(-1)(-1)^m x^{-3} x^{2m+1}}{(2m+1)!} = (-x^{-3}) \sum_{m=1}^{\infty} \frac{(-1)^m x^{2m+1}}{(2m+1)!}.$$

Nå er også telleren i summen lik. Den eneste forskjellen er nå startpunktet for summen. Husk at generelt gjelder det at

$$\sum_{n=1}^{\infty} b_n = \sum_{n=0}^{\infty} b_n - b_0.$$

Det første leddet i summen vår er x , slik at

$$S(x) = (-x^{-3}) \left(\sum_{m=0}^{\infty} \frac{(-1)^m x^{2m+1}}{(2m+1)!} - x \right).$$

Vi kan nå sette inn for Maclaurin-rekka til $\sin x$. Det gir at

$$S(x) = (-x^{-3}) (\sin x - x) = \frac{x - \sin x}{x^3}.$$

Innsatt $x = \pi$ har vi at

$$\sum_{n=2}^{\infty} \frac{(-1)^n \pi^{2n-4}}{(2n-1)!} = S(\pi) = \frac{\pi - \sin \pi}{\pi^3} = \frac{1}{\pi^2}.$$